

EN POQUES PARAULES

Espai de reflexió: Inclusió educativa

6 de juny 2024
Sessió 1/2

Jesús Soldevila,
professor al Màster en
Educació Inclusiva, de
la Universitat de Vic
Universitat Central de
Catalunya i membre
del Grup de Recerca en
Atenció a la Diversitat.

Vers una escola inclusiva I

Aquest document vol ser un recull dels continguts i les aportacions que s'han generat en el marc de l'Espai de reflexió sobre la inclusió educativa a les escoles bressol municipals. Per tant, el que aquest document pretén aportar són elements que puguin ser d'utilitat perquè els claustres d'aquestes escoles puguin reflexionar sobre quines són les seves cultures (també polítiques i pràctiques) al voltant dels aspectes més estretament vinculats a l'educació inclusiva.

Elements clau per a la transformació inclusiva de les escoles en escoles bressol: les cultures

Tony Booth i Mel Ainscow (2002) van definir quins eren els elements clau perquè les escoles poguessin caminar vers la inclusió. Aquests autors plantegen que és necessari crear cultures inclusives, generar polítiques inclusives i desenvolupar pràctiques inclusives.

Les tres dimensions de l'índex

Intencionadament, aquests autors situen les cultures inclusives a la base del triangle, ja que és sobre les cultures que les educadores generaran les polítiques i desenvoluparan les pràctiques en el marc de les escoles. Per tant, si aquestes cultures són inclusives, consegüentment les polítiques i les pràctiques que se'n derivin seran inclusives.

Les cultures determinen les òptiques a partir de les quals es pot interpretar la realitat i la presa de decisions que es durà a terme (Ainscow, 1995; Carretero *et al.*, 1997). Per tant, són un factor clau per comprendre, mantenir o millorar les pràctiques de les docents amb relació a la inclusió de tot l'alumnat (Urbina *et al.*, 2011).

Les cultures, és a dir, el conjunt d'idees preconcebudes que les educadores tenen, són una de les barreres més importants que troben els infants en situació de discapacitat i que els suposen viure processos de discriminació i exclusió (OACDH, 2013). Per tant, tot això ens hauria d'instar a revisar constantment quines cultures tenim, posem en pràctica i transmetem. Per dur a terme aquesta revisió, ens podem preguntar: quins són els valors més importants de la nostra escola? I d'entre aquests, quins considerem que afavoreixen la inclusió? Com podem identificar i desafiar les idees preconcebudes que tenim amb relació a la discapacitat per tal de poder promoure una educació més inclusiva? Quines conseqüències tenen les nostres cultures en el benestar i la qualitat de vida dels infants de la nostra escola?

Per a Booth i Ainscow (2002), la creació de cultures inclusives a l'escola passa per generar una comunitat escolar segura, acollidora i col·laborativa on tots els infants se sentin valorats i respectats. Això implica fomentar valors d'inclusió i acceptació de la diversitat dins de la cultura escolar. Com són les cultures a les nostres escoles? Com influeixen en les decisions que prenem? Com podem crear una cultura més inclusiva partint dels plantejaments de Booth i Ainscow (2002)?

El benestar i la qualitat de vida a l'escola, un element clau per a la inclusió

Tal com acabem de veure, l'escola ha de ser un context educatiu en què els infants han d'estar a gust i s'han de sentir acollits. En aquest sentit, Hegarty (1994, p. 245-246) relaciona educació i qualitat de vida, i exposa que cal:

- *assegurar a tots els estudiants experiències significatives que contribueixin al seu creixement i desenvolupament a través de totes les àrees del currículum,*
- *crear un ambient en el qual els estudiants gaudeixin,*
- *assegurar-se que tots els estudiants, independentment del nivell d'habilitat que tinguin, experimentin èxits positius,*
- *proporcionar-los tanta autonomia com sigui possible perquè puguin prendre decisions i fer eleccions responsables,*
- *assegurar-se que experimenten un creixent sentiment d'autovàlua,*
- *proporcionar-los un marc en el qual les relacions personals constructives siguin la norma i arribin a convertir-se en relacions d'amistat, i*
- *proporcionar un ambient lliure de mal físic i moral.*

Així doncs, com ens poden ajudar aquests elements a revisar les cultures de la nostra escola? De quina manera tenim en compte tots aquests elements en les polítiques i les pràctiques que portem a terme en el marc de les escoles?

Les polítiques i les pràctiques inclusives

Com hem vist, les polítiques i les pràctiques venen impregnades de les cultures de les professionals que integren les escoles. I és que el fracàs i l'exclusió educativa NO apareixen de manera misteriosa i/o accidental, sinó que es van construint en el dia a dia quotidià de les escoles. Es van generant en la mesura que les polítiques i les pràctiques no són inclusives. L'escola no és inclusiva perquè tothom entra per la mateixa porta, sinó pel que hi passa a dins. Per tant, cal que revisem també les pràctiques, és a dir, les propostes d'ensenyament que es duen a terme dins de l'aula i l'escola per garantir que tots els infants puguin participar en situació de benestar, i en conseqüència puguin aprendre de manera efectiva. També cal que revisem les polítiques, és a dir, totes aquelles formes organitzatives i directives que s'han dissenyat i es porten a terme a l'escola. Aquestes polítiques han de promoure la igualtat d'oportunitats sense discriminació per cap raó. Les polítiques inclusives també han de promoure la participació de tota la comunitat educativa i assegurar el coneixement de les realitats que els infants viuen quan són en l'entorn familiar. Tot aquest coneixement, sens dubte, ens aportarà informació molt vàlida per seguir millorant les nostres pròpies polítiques i pràctiques.

La importància de les famílies en el procés d'inclusió

Recollir tot el que ha sorgit en aquest espai de reflexió és impossible, però un dels aspectes que es va destacar significativament va ser la importància de les famílies en el procés d'inclusió, per diversos aspectes:

- Les famílies tenen un gran coneixement dels seus fills. Aquest coneixement detallat i exhaustiu és una gran font per poder planificar i oferir propostes educatives respectuoses amb les necessitats educatives de cada infant i assegurar una educació de més qualitat.
- Implicar les famílies en el procés educatiu pot establir ponts per tal que hi hagi coherència entre el plantejament educatiu de l'entorn familiar i el de l'escola. Aquesta coherència és important per a tot l'alumnat, però en el cas d'aquells infants que puguin viure situacions més complexes facilita la transició d'un espai a l'altre i reforça els aprenentatges que s'han de dur a terme.
- Conèixer quines són les formes de funcionament, rutines i cultures familiars contribueix a fer que les propostes educatives de l'escola puguin ser planificades i posades en pràctica amb més sentit, coherència, vincle emocional i significació per als infants.
- La col·laboració entre famílies i escoles ha de tenir també com a objectiu reforçar l'estabilitat emocional dels infants, i crear un entorn escolar més segur i estimulant per a tothom, procurant al mateix temps afavorir-ne el desenvolupament integral.
- Que les famílies puguin trobar suport emocional i pràctic a les escoles pot esdevenir una forma d'obertura que promogui l'aproximació d'aquestes a les escoles. No es tracta només de flexibilitzar horaris, sinó també d'oferir un ventall de possibilitats de participació i escolta que s'adaptin a les circumstàncies, les cultures i les possibilitats de les famílies. El bagatge, l'experiència, la dedicació i el coneixement del que disposen les professionals de les llars d'infants al voltant de l'educació, és un gran recurs del qual no disposen moltes famílies i, per tant, ha de ser un motiu més per trobar formes d'obertura i participació.

És per tot això que és important que ens preguntem: quins espais oferim a les famílies perquè hi pugui haver una comunicació oberta i regular? Disposem d'espais on les famílies puguin expressar les seves inquietuds, necessitats i suggeriments?

Bibliografia:

Ainscow, M. (1995). *Necesidades especiales en el aula*. Madrid: Unesco-Narcea.

Booth, T., i Ainscow, M. (2002). *The Index for Inclusion: Developing learning and participation in schools*. Londres: CSIE.

Carretero, M. R., Pujolàs, P., i Serra, J. (1997). «Perspectivas de análisis del proceso de enseñanza y aprendizaje: ¿Qué hay detrás de las decisiones educativas?», *Aula de innovación educativa* (61), 43-45.

Hegarty, S. (1994). «Quality of life at school», dins D. Goode (Ed.), *Quality of life for persons with disabilities: international perspectives and Issues* (p. 241-250). Cambridge: Brookline Books.

Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans. (2013). *Estudio temático sobre el derecho de las personas con discapacidad a la educación: Informe de la Oficina del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos*. Ginebra: Consell de Drets Humans.

Urbina, C., Simón, C., i Echeita, G. (2011). «Concepciones de los profesores acerca de las conductas disruptivas: análisis a partir de un marco inclusivo», *Infancia y Aprendizaje*, 34(2), 205-217.